

ТІЩЕНКО Юрій Пилипович (псевд. і крипт.: Юрій Сірий, Юрій Азовський, Павло Лаврів, Юр. Салтичинський, С. Ю., Ю. Т-ко та ін.; 22. 04(04. 05). 1880, с. Салтичія Бердянського пов. Таврійської губ., нині Бердянського р-ну Запорізької обл. — 05. 12. 1953, м. Нью-Йорк, США) — видавець, письменник, громадський діяч. Дійсний член НТШ (1909), член-кореспондент УВАН. Закінчив учительську семінарію, працював за фахом. Член УСДРП. Під час революційних подій 1904—05 вступив до робітничого загону, брав участь у сутичках з військами. Разом із [В. Винниченком](#) і [Л. Юркевичем](#) 1907 заснував у Києві видавництво «Дзвін» і став його директором; вів справи «Літературно-наукового вісника» (1907—13), газет «Село» (1909—11) і «Засів» (1911—12). Організатор (1908) і завідувач книгарні «Літературно-наукового вісника» у Києві (1911—13), що мала філії у Харкові та м. Катеринодар (нині Краснодар, РФ). 1913 щоб уникнути арешту виїхав до США, був співредактором газети «Свобода». 1914 нелегально повернувся до Російської імперії. 1916 заарештований, однак виправданий судом і направлений на військову службу. Після проголошення УЦР — голова пресового бюро та редактор «Вісника Генерального секретаріату України», співзасновник видавництв «Український учитель» і «Українська школа»

(1917—19). У 1919 через брак паперу переніс видавництво «Дзвін» до Відня, де надрукував і перевіз в Україну 11 вагонів українських підручників, якими користувалися в українських школах до 1925. На еміграції утримував власні видавництва у Празі, Ужгороді, містах Мукачево і Перечин (нині обидва — Закарпатської обл.). Упорядкував і видав «Кобзар» Т. Шевченка (Прага, 1944). Від 1945 мешкав у Німеччині, де організував видавництво Українського національного об'єднання, від 1949 — у США. Очолив Об'єднання працівників дитячої літератури, разом із А. Білоусом заснував видавничу спілку, що видала твори Лесі Українки (12 томів) і «Правописний словник» Г. Голоскевича. Автор збірок оповідань для дітей «Крим», «Світова подорож краплини води» (обидві — 1910), «Про горобця, славного молодця» (1912), біографічного нарису «Хто такий В. Винниченко?» (1917; усі — Київ), переказу казок Р. Кіплінга, збірки «Новелі» (обидві — К.; Відень, 1920), праць «З історії видавничої й книгарської справи в Україні» (Прага, 1940) і «Перші наддніпрянські українські масові політичні газети. 1909—1912», географічного нарису «Україна земля моїх батьків» (обидві — Нью-Йорк, 1952). Також залишив спогади про Олену Пчілку, С. Васильченка, О. Олеса, Г. Чупринку, перші українські масові політичні газети «Село» і «Засів».

Рекомендована література

1. Одарченко П. Юрій Тищенко-Сірий: [Некролог] // Свобода. 1953, 9 груд.;
2. Чабан М. «Красу Криму змальовує як зачарований нею поет» // Кримська світлиця. 1997, 1 лют.;
3. Одарченко П. Юрій Тищенко (До 100-річчя з дня народження) // Одарченко П. Видатні українські діячі: Статті. Нариси. К., 1999;
4. Миронець Н. Листи Володимира Винниченка до Юрія Тищенка (Сірого) (1919—1920 роки) // Український археографічний щорічник. 2007. Вип. 12;
5. Юркевич О. Юрій Тищенко — видавець, книгар, публіцист: період становлення (1905—1913) // Зап. Львів. наук. б-ки. 2008. Вип. 1.

[П. В. Одарченко](#)

Бібліографічний опис:

Тищенко Юрій Пилипович / П. В. Одарченко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-885851>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).